

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИ ТРУДОВЕ

ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ”

по професионално направление 2.1.Филология (Теория и практика на превода
(Специализиран и конферентен превод от и на английски език)),
обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ, бр 57/ 04.07. 2023 г.

Катедра по германистика и романистика,
Югозападен университет „Неофит Рилски“

МОНОГРАФИИ

1. Sakareva, Iv. (2022). Conference Interpreting from a Neurolinguistic Perspective. University Press South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. ISBN 978-954-00-0327-6

Монографичният труд е пръв по рода си не само в България, но и в световен мащаб в частта, посветена на невролингвистичния статус на преводача по време на устен превод. Изследването е приносно и новаторско не само в национален, но и в световен мащаб, тъй като не е представян до сега сравнителен анализ между симултанен и консекутивен превод, с фокус върху стреса и тревожността при устните преводачи.

Структурата на монографията е разделена на уводна част, първа и втора глава, заключителна част, ограничения за провеждане на изследването, препоръки и библиографска справка. В увода се дефинират целите на изследването, хипотезите, изброяват се задачите, за да се изпълнят целите и се заявява обосновано фундамента на проучването.

Глава първа разглежда теоретичния обзор на литературните източници, посветени на теорията на превода, история на превода, която описва същността на устния превод, разликата между писмения и устния превод, теорията на устния превод и дефиниране на конферентен превод, последвани от описание на очакваните и нужни умения, притежавани от професионалния конферентен преводач. В текста се отделя специално внимание и на начините и условията за осъществяване/провеждане на симултанен/конферентен превод.

Втора глава се фокусира върху симултанния превод и невролингвистика, като се представят последните изследвания и тенденции в тази специализирана интердисциплинарна област. Следва описание на самото изследване, участниците в него, ползваната апаратура, методологията на изследването, статистическия подход и анализ, методите на обработка на данните.

Заклучителната част представя изводите от изследването, които разкриват едно широко поле на бъдещи изследвания и научна дейност. Аргументирани са ограниченията на проведеното изследване- малкият брой участници, което предполага едно бъдещо по-мощно подобно проучване, заявено в последната част от текста, където се изброяват препоръките относно намаляване на стреса при устния преводач, подходи, анализи и техники.

Данните от проведеното изследване могат да послужат като отправна точка за демонстриране на важността на стресовите фактори като предиктори за успешните преводи. Умението да се наблюдават и повлияват в реално време тревожността и стреса по време на превод би могло не само да помогне да се предвиди неуспехът на студентите преводачи, но и да го отстрани, като се развият техните езикови умения и умения за справяне със стреса. Биологичната обратна връзка (Биофийдбек), като научно доказан метод, отдавна се прилага като терапевтичен неиванзивен метод за разработване на индивидуални програми за освобождаване на напрежението, успокояване на дишането, развитие на комуникативни умения за ефективно предаване на посланието, и т.н. Всички тези техники могат да помогнат на устните преводачи да "управляват" стреса си ефективно, и да осъзнаят, че устният превод е психофизическо преживяване, което изисква пълноценно ангажиране на ума и тялото.

Научната разработка има интер- и мултидисциплинарен характер и обещава научен и изследователски интерес от страна на преподаватели, изследователи, професионалисти, практикуващи и бъдещи такива, както и студенти, интересувани се от устния превод.

Резултатите от изследването могат да осигурят значителен принос не само към теорията на устния превод, но и към теорията на превода, към анализа на стреса и към продуктивността и ефективността на устния преводач, използвайки специализирано оборудване и инструменти, т.е. кабина за устен превод и софтуер. Осъзнаването какви могат да бъдат стресорите ще помогне на преводача да намери

стратегии за управление на стреса, водещи до неговото или нейното по-добро представяне в работата и дори здраве.

На база на получените резултати от измерванията и изследванията могат да се разработят индивидуални протоколи за намаляване на стреса и тревожността у симултанните преводачи като развитие на умения за мониторинг и самоконтрол на базисни соматични процеси - правилно говорно дишане, сърдечна дейност, пулс, и температура на крайници чрез прилагане на метода за биологична обратна връзка (БОВ).

2. Sakareva, Iv. (2020). Equivalence Issues in Translating Bulgarian Legal Documents into English (title deeds, powers of attorney and declarations). University Press South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. ISBN 978-954-00-0219-4

Дисертационният труд се състои от 156 стандартни страници. В увода се представя мотивацията за избора на темата, целите и задачите на изследването, принципите на оформяне на езиковия корпус, методологията и моделът на анализ.

Интересът ми към темата възниква от моята практика от една страна като преводач на юридически документи и като преподавател по Специализиран превод в специалностите Приложна лингвистика и Английска филология. Наблюденията от практическата ми дейност и вариациите в преводите както на други преводачи, включително и заклетни преводачи на юридически документи, така и преводните варианти на студентите по време на практическите занятия на студентите, задават евристичната мотивация за задълбочаване и разработване на дисертационния труд. По този начин поставянето на теоретични проблеми и търсенето на логични отговори на възникналите проблеми за преводните еквиваленти на термини и терминологични фрази в избраните юридически документи, произтича от пряката необходимост на преводаческата практика за установяване на еквивалентност, което е теоретично

аргументирано и директно приложимо в преводаческата дейност. В този план дисертационният труд като цяло може да бъде определен като теоретико-приложен, свидетелство за което е и приложеният накрая на труда глосар на проблемните термини.

Изборът на трите типа документи, а именно нотариален акт, нотариално пълномощно и нотариална декларация, основателно е мотивиран като най-често срещаните в моята преводаческа практика документи за превод от български на английски, във връзка с нарастващия брой на англоговорящи преселници, придобили или придобиващи недвижима собственост в югозападния регион.

Поставените цели са четири – две теоретични и две практически – да се опишат характеристиките на юридическия текст като жанр, да се сравнят приликите и разликите в юридическия текст в българския и английския език; да се сравнят и анализират различни преводи на един и същ български документ и да се формулират насоки за правилен превод и да се изработи глосар на най-често употребяването на термини и фрази.

Лингвистичният корпус се състои от 273 термина, 17 абривиатури, 38 колокации, 24 терминологични фрази и 4 подчинени изречения.

Първа глава е разделена на три основни части, първата от които е посветена на общите принципи на превода и в частност на специализирания превод. Разглеждат се принципите на превода от гледище на езика като отразител на културни и социални различия, което е важно при последвалия във втора глава анализ (Сапир, Якобсон). Сериозно внимание се обръща на принципите на еквивалентност и адекватност (Найда), като се приемат неговите схващания за формална и функционална еквивалентност и които са важни опорни точки при анализа, особено при превода на юридически документи, които имат определена и различна в различните култури конвенционална форма. Важно е извеждането и на принципите на текстовия анализ при специализирания превод, което има пряко отношение към интерпретацията на преводите, които съставят корпуса.

Втората част разглежда отношението между езика и закона и цели да дефинира езика на закона като различен тип езиково средство за комуникация, където се описват вижданията на водещи специалисти като Матила, Као, Алкарас, Хюс, Батия и Шарчевич. Прави се едно описание на това какво представлява юридическият език, който покрива огромно поле от социални сфери и сам по себе си може да се разглежда като езиково отражение на социалния дискурс.

Третата част на главата се съсредоточава върху разликите между англосаксонското и континенталното право, първото от които е базирано на доктрината на прецедента, а второто – на римското граждански право. Двата типа са принципно различни и имат различен регулаторен ефект при установяването както на междуличните социални отношения, така и при регулативните отношения между индивида и държавата в англоезичните в сравнение с останалите европейски страни.

Втора глава се състои от 80 страници и е разделена на две части – първата представлява последователен анализ на превода на трите типа документи – нотариален акт, нотариално пълномощно и нотариална декларация, а втората се фокусира върху терминологичните и структурни различия в съпоставяните текстове, които водят до грешки в превода. Трудностите при превода на такъв тип документи възникват по две причини – асиметрията между езиковите системи, от една страна, и асиметрията между англосаксонското и европейското традиционно законодателство. От тези две перспективи се осъществява и последващия анализ на корпуса.

Езиковият материал се класифицира в три групи: технически, полу-технически (смесени) и всекидневно употребими термини. Анализът на всеки термин или терминологичен израз следва следната технология – представят се екцерпирани примери от наличните превод и последователно се коментират значенията на термина или на отделните компоненти във фразата с помощта на тълковни и юридически речници (най-често *Dictionary of Law 2013* и *Black's Law Dictionary, 1979*), както и от гледище на съществуващите конвенционални колокации в юридическата употреба. Терминологичното значение на изходния термин и преводният му еквивалент се изследва и в светлината на тълкуването им в

съществуващите английски и български законови парадигми. След анализ на значенията им и обичайната им употреба като юридически термини, отхвърлям неприемливите варианти и предлага един, а в някои случаи и повече, подходящи еквиваленти, които са включени в глосаря.

В заключенията, които представляват анализ на резултатите, се посочват три основни причини за неадекватен превод, а именно: първо, съществуването на преводен еквивалент, но разминаване в концептуалното съдържание; второ, съществуване на преводен еквивалент с частично или пълно съвпадение в концептуалното съдържание, но вариативна узуална употреба в различните контексти; и трето, липса на какъвто и да е преводен еквивалент в езика цел. Изведен е списък на препоръките към преводачите на юридически текстове, който е много полезен за практиката както на професионалните преводачи на юридически текстове, така и като методически стъпки в обучението по специализиран превод.

Сравнителният анализ на характеристиките на англосаксонската и континенталната правни системи, съпроводен с коментар върху това как разликите в основните принципи и практики на тези системи са повлияли съответно на оформянето на юридическите езици, може да послужи за база на едно по-нататъшно изследване на синтактичните особености на този вид юридически документи.

Семантичният и социолингвистичен анализ на различните българско-английски преводни варианти на конкретни правни термини, приложен за пръв път в труда, обосновава избора на най-подходящите за даден контекст преводни еквивалентни, като предлага алгоритъм за проверка на семантичната и текстуална еквивалентност.

Настоящият труд е първият опит за осъществяване на интердисциплинарно изследване върху проблемите на специализирания превод на правни термини на конкретни юридически документи в областта на имотното право, а именно – на нотариални актове, пълномощни и декларации от български на английски език.

Дисертационният труд дава предложение за стандартизация на терминологията при превода на разглежданите типове юридически документи.

Приносен момент са и формулираните насоки към преводачите на специализирани текстове за постигане на преводи с възможно най-висока еквивалентност.

СТАТИИ

- 1. Сакарева, Ив. (2023). Стресът като основен фактор при симултанния превод. Анализ и изследване чрез Alive биофийдбек. // Чуждоезиково обучение/Foreign Language Teaching, бр.2/ 2023, София (Scopus and Web of Science), ISSN 1314–8508 (Online)**

Това проучване изследва влиянието на стреса върху двадесет преводачи по време на симултанен превод с обективно измерими параметри, регистрирани чрез софтуер за физиологичен мониторинг Alive Clinical Version, на Somatic Vision-8-канална система за биологична обратна връзка GP8 Amp. Цел на публикацията е да се опише разработения модел за функционално изследване на стреса при устни преводачи, чрез отчитане нивата на кожна проводимост при симултанен превод от английски на български и до колко нивата на стрес корелират с нивата на владеене на английски език от устните преводачи и как стресът се отразява върху езиковата продукция по време на превода. След апробиране и прилагане на модела ще се разработят индивидуални протоколи за намаляване на стреса при устните преводачи. Целевата група включва 20 студенти и докторанти, обучаващи се във Филологическия факултет на Югозападния университет, от които 11 жени и 9 мъже с възрастова граница от 21 до 37 години. Дизайнът на изследването включва измерване на вариабилността на кожно-гальваничната проводимост (която е обективен мерител на нивото на стрес), в покой 1 (начало, около 2 мин), симултанен превод (до 5 мин), покой 2 (финал, около 2 мин.).

2. Sakareva, Iv. (2023) Film translation issues and specialized field techniques. // Езиков свят, т.21, кн.2/2023, Благоевград, ISSN 2603-4026 (Online), (ISSN 1312 – 0484) (Scopus)

Нова област на изкуството и превода е филмовият превод, който е вид масов мултимедиен превод. Филмовата култура, и по-специално киното, е призната за един от ключовите културни изрази в съвременното общество в рамките на международната комуникация. Отвъд сферата на изкуството, тя е проникнала в обществото и е оказала значително влияние върху развитието на ценностите, езика и начина на живот на хората.

В статията е направен опит да се класифицират някои практически приложими принципи и изисквания, които обуславят успешния превод на филми и могат да се използват за насочване на практиката на превода на филми, който не е лесна задача, както повечето хора си мислят. Предложени са някои насоки, като се имат предвид характеристиките на филмовия превод (дублаж и субтитриране) в сравнение с общия превод. Като се има предвид, че тя се отнася и до процеса на превод, при който процесът на хармонизиране на значението и изрази на изходния език със значението на целевия език е от огромно значение, накратко се разглежда и теорията на превода. Описани са предимствата и недостатъците на двете техники за превод на филми, т.е. дублаж и субтитриране, като е посочено и предпочитанието на едната пред другата в типичен жанр.

Предоставени са някои съвети и насоки, като преди да се впуснете в нелеката задача да изготвите правилен превод на филм за озвучаване, е важно да се запознаете с техниките на превод, превода като процедура и процесите, необходими за постигането на това.

3. Сакарева, Ив. (2022) Сравнителен анализ на характеристиките и структурата на „Удостоверение за раждане“ в България и Обединеното кралство. // i-Продължаващо образование, бр.17/2022, <https://diuu.bg/emag/issue/vol17/page/3/>; <https://diuu.bg/emag/15132/>, ISSN 1312-899X

Преводът на тези документи спада към специализираната сфера и е непознато поле всеки път с нов текст. Специализираната терминология е по-деликатна и преводачът има нужда от повече информация както от изходния, така и от целевия текст. Новият превод означава ново начало, нова информация и ново предизвикателство. Освен това трябва да се спазват някои правила и специфични структури, докато при превода на литературни текстове има повече свобода. Този тип превод крие своите предизвикателства, защото ако трябва да превеждате например удостоверения за раждане, брачни свидетелства, пълномощни, смъртни актове, трябва да сте добре запознати с правните системи и административните изисквания на двете страни, в този случай българската и английската. Освен това трябва да се обърне внимание на структурата на изречението, лого, печатите, номерата на вписванията и др. Начинът на пренасяне на смисъла и термините на специализирания текст от един на друг език е специфичен.

Статията се фокусира върху приликите и разликите в удостоверенията за раждане. Също така процедурите по издаване на удостоверенията за раждане са важна част от процеса на превод, тъй като преводачът трябва да е запознат с двете правни системи, което включва и агенциите, които издават документите.

Анализът и сравнението на различни правно-административни документи на английски и български език трябва да бъде първата стъпка в процеса на превод, защото изследването на специфичните особености от културна, правна и административна гледна точка би допринесло за един точен, коректен и прецизен превод.

4. Sakareva, Iv., Karashtranova El., Mitova Ek. (2018) Applying e-learning tools in teaching specialized translation. Article in: 7th National Conference. E-learning in higher education – Conference proceedings. 20-23 September, 2018. St.Kliment Ohridski Univerisity Press, ISBN 978-954-07-4509-1

Статията има за цел да разкрие предимствата на инструментите, които системите за дистанционно обучение предлагат, в сравнение с традиционното обучение чрез специализиран курс в магистърска програма. След като са описани възможностите, които предлагат системите за дистанционно обучение, е проведено групово проучване с две университетски групи (първата група се обучава чрез традиционните методи на преподаване, а втората - чрез инструментите на системата за дистанционно обучение), благодарение на което е направено заключение относно предимствата и недостатъците на двете системи за обучение, т.е. традиционната и дистанционната. Въз основа на различията между тях бяха представени предимствата и недостатъците в процеса на обучение, както и резултатите, получени при теста за самооценка.

Може да се обобщи, че традиционната система на обучение по превод (последователно изучаване на определени теми, техники и методи на превод, преводачески инструменти) затруднява студентите да осъзнаят какъв е специфичният образ на професионалната дейност на преводача. В средата за електронно обучение новите теоретични и практически материали се представят на модули чрез подходящи електронни инструменти, представени по практически начин по време на целия курс. В този случай не е необходимо последователно представяне на учебния материал, който в случая - медицинската терминология - изисква много познания в областта на медицината, за да бъде точно разпространен. С помощта на платформата за дистанционно обучение и наличните електронни ресурси студентите търсят подходящата информация, категоризират я, уточняват я и я използват, което не е възможно в традиционната учебна среда. По този начин те придобиват и представа за преводачеството като професия. Най-важното предимство

е, че те имат възможност да се свържат с медицински специалист, който да им даде тълкуване на използваната терминология или да обясни съответните съкращения, които не винаги могат да бъдат намерени в интернет. Освен това студентите се научават да използват различни методи и програми за превод, да участват в преводачески форуми и общности, бази данни и др. По този начин те придобиват самопознание за това как да търсят и избират начина за генериране на необходимите способности и умения, които са от изключителна важност за преводача, което подпомага процеса на обучение и води до по-добро представяне при самооценката на учениците. Чрез мрежата за електронно обучение се създават бази данни, които помагат за лесното намиране на необходимата информация чрез разнообразни интерпретации в областта на превода, както и за разработване на стратегии за учене, съобразени с индивидуалността на студента.

5. Сакарева В., Костадинова Д, Чанкова Я. (2014) Някои видове грешки, допускани при продуцирането на академичен текст от преподаватели в ЮЗУ „Неофит Рилски” // „Квалификация и кариерно израстване на преподавателите във висшето училище“ - Conference proceedings. 27 - 28 September 2014. Miliva Publishing House. Sofia, стр. 224 -235.

Статията се фокусира върху някои грешки, които са характерни за междуезиковото общуване на студентите от специалността и докторантите на ЮЗУ. Теоретичната рамка на това изследване са контрастивният анализ и анализът на грешките. Изследването обръща внимание на някои видове морфосинтактични грешки, които трябва да бъдат изкоренени, преди специалистите и докторантите от ЮЗУ да продължат обучението си по академично писане на английски език.

През последните няколко десетилетия се наблюдава все по-голямо нарастване на значимостта на английския език (АЕ) в межкултурното общуване. Почти всички водещи специалисти споделят виждането, че АЕ служи като международен език,

който свързва хора от различни сфери на обществения живот, на различни нива на владеене на чуждия език и от различни култури и религии. Също така трябва да се има предвид, че АЕ се разпространява в глобален мащаб не като завършен продукт, а като постоянно развиващ се език. Точно чрез глобализацията АЕ се адаптира, за да бъде използван за различните нужди в различни обстоятелства и поради контактите с местните езици и култури, той постепенно се обогатява с нова лексика, променя функции и граматични форми.

В този контекст е проведено и това изследване сред три групи докторанти, които се обучават на академичен английски. Анализът на продуцирания от тях текст се ограничава само до граматични грешки, т.е. грешки на ниво морфология и синтаксис. Правописни и пунктуационни грешки, както и грешки на фонологично ниво са изключени от анализа. За постигане на целта се използват две теоретични рамки – принципите на контрастивния анализ и на теорията за анализ на грешки. Направените изводи се базират на факта, че обучаващите се трябва да бъдат научени кога и къде да обръщат специално внимание на езикови факти и явления от гледна точка на споменатите принципи. Очевидно е, че пълна превенция на грешките е невъзможна, но комбинацията от превенция и коригиране ще доведе до положителни резултати. От съществено значение за продуцирането на академичен текст езикът да е овладян на минимум ниво В2 (съобразно Европейската езикова рамка), благодарение на което ще се създаден онази основа, която след като бъде изчистена от грешки, ще послужи за надграждане на умения за създаване на академичен текст на английски език.

6. Сакарева, Ив., Костадинова, Ст . (2007) Английският език – основен фактор в развитието на съвременния български език. Заемките в българския език. Маргинални текстове. // Сборник в чест на доц. Анна Лилова, София, сс. 141 -146. ISBN: 978 -954 -07 -2467 – 5

В съвременния български език по редица причини, свързани предимно с прехода от един общественно-политически живот към друг, след замяната на социалистическия тип общество със западния модел общество навлязоха и продължават да навлизат лавинообразно чуждици изключително от или чрез английски. В тази статия ще се опитаме да отговорим на въпроса, кое освен гореспоменатите фактори мотивира заемането на думи изключително от английски и какви опасности крие пристрастяването към тяхната употреба.

Употребата на английския език като международно и между културно средство за общуване влияе едновременно върху останалите езици и върху неговото собствено развитие. Може да се каже, че английският е отражение на новия високотехнологичен, динамичен и разнообразен свят, в който живеем. Ежегодно той генерира десетки неологизми - изключително постижение, измерено с времето на езиковото развитие. Според едно изследване, проведено в английските медии, само за 2003 г. има 51 нови думи в езика. Естествено, българският език не може да остане извън влиянието на този глобален език. Свидетели сме на промени в езика ни, които някои възприемат като обидни за езика, а други като начин за неговото обновление.

Има два вида маргинални текстове и те се делят според целта на изказването – в първия преобладава ремата, затова текстът е неразбираем поради високата честота на употреба на специални термини или високия регистър и спрямо масовата публика текстът остава маргинален, което значи, че целта на този тип текст е подбор или ограничаване на публиката или привличане на вниманието по нестандартен начин; във втория преобладава значително темата и има предимно емфатична функция, т.е. поддържане на разговора.

Както казва Октавио Пас - мексикански поет и Нобелов лауреат за литература: *Човекът говори, както реката тече или дъждът вали*. Или с други думи - колкото и да се противопоставяме на заменянето на хубавите български слова с чужди, езикът не може да бъде контролиран и всичко, което се случва с него, е част от неговия естествен ход. Ние не можем да спрем или да променим този ход, защото, макар езикът да се осъществява единствено чрез нас - неговите носители, ние не сме негови властници, а негови слуги.

7. Sakareva, Ivanka (2006). Changes in the Bulgarian Language during the Centuries: Impact of Different Cultures on the Language in the Past. Internet -Zeitschrift für Kulturwissenschaften: http://www.inst.at/trans/16Nr/01_5/sakareva16.htm. Vienna (Reviewed Journal, ISSN 1560 -182X Aufgelistet in ERIH: European Reference Index for the Humanities VertragspartnerInnen: Österreichische Nationalbibliothek, CNKI

Езиковият контакт не само променя, но и обогатява езика. Тази статия се фокусира върху промените в българския език по време на гръцкото и турското робство и влиянието на други култури, което е довело до лексикални и дори семантични промени. По-нататък статията подчертава и показва колко често се използват заемки, дори по-често от българските думи в някои региони (и диалекти). Тя разкрива как различните култури си влияят взаимно, независимо дали това влияние е положително или отрицателно.

Българската лексика се е променила много през вековете. Но тези езикови контакти не само променят лексиката, но и я обогатяват и развиват. Статията показва, че голяма част от българската лексика е изчезнала, защото заемките се използват много често и в редица случаи са заменили еквивалентите си в българския език. Тук е мястото да се спомене, че в хода на тези контакти различните култури са си влияели взаимно дотолкова, че не само българският език е заимствал от другите езици, но и

другите езици са заимствали от българския. Понякога това влияние може да бъде отрицателно, защото чрез заемките, преводите и неологизмите езикът губи красотата на своя речник и своята автентичност. Положителната нотка обаче е, че чрез заимстването един език може да се развива и обогатява. И накрая, макар да се възхваляват контактите между езиците и културите като полезни, не бива да навлизат твърде много заемки в езика, за да се запазят типичните му особености.

РЕЧНИК

- 1. Сакарева, Ив. (2020) Кратък българо -английски речник и английско -български речник на правни термини (нотариални актове, пълномощни и декларации)/ Bulgarian -English and English -Bulgarian Glossary of Legal Terms (Title Deeds, Powers of Attorney, Declarations). Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград. ISBN 978-954-00-0220-0**

Речникът е изготвен в следствие на първото детайлно и задълбочено изследване на проблемите при превода от български на английски на текстове от областта на вещното право и първият опит за стандартизиране на преводните варианти в тази област. Той включва термини, колокации, фрази и абривиатури, използвани в нотариални актове, пълномощни, декларации и представлява опит да се внесе известна систематичност в досегашния хаотичен избор на преводни еквиваленти от страна на студентите, но и не само, тъй като разнороден при избора на преводна терминология, особено от български на английски език, се наблюдава и при преводачи с дългогодишен опит. За да се работи в тази сфера и като практикуващ преводач и като човек на науката, разглеждащ специализирания превод и от гледна точка на различните теории, установени в световното приложно езикознание и транслатологията, е необходимо детайлно познаване не само на двата

езика, но и на нормативните и правни норми и положения в двете страни – България и Великобритания (корпусът в този речник покрива термини от българската и британската правна терминология само).

Освен това речникът съдържа насоки към преводачите на специализирани текстове за постигане на преводи с възможно най-висока еквивалентност, като предлага алгоритъм за проверка на семантичната и текстуална еквивалентност и модел за анализ на термини, тъй като да се изследват проблемите при превод на тези споменатите правни текстове представлява изключително актуален проблем в областта на правната терминология поради все още многобройните нерешени въпроси, свързани с предаването на правни понятия и институции от един език на друг.

SUMMARY OF THE ACADEMIC OUTPUT /MONOGRAPHS AND ARTICLES/

REGARDING PARTICIPATION IN A PROCEDURE FOR THE POSITION OF ASSOCIATE PROFESSOR

in the Professional field 2.1. Philology (Theory and Practice of Translation
(Specialized and Conference Translation from and into English)), announced by the
South-West University "Neofit Rilski",
published in the State Gazette No. 57/ 04.07. 2023,

Department of Germanic and Romance Studies,
South-West University "Neofit Rilski",

MONOGRAPHS

1. Sakareva, Iv. (2022). Conference Interpreting from a Neurolinguistic Perspective. University Press South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. ISBN 978-954-00-0327-6

The monograph is the first research conducted of its kind not only in Bulgaria but also worldwide in the part dedicated to the neurolinguistic status of the interpreter during interpreting. The study is contributory and groundbreaking not only nationally, but also globally, as no comparative analysis between simultaneous and consecutive interpreting has been presented before, focusing on stress and anxiety in interpreters.

The structure of the monograph is divided into an introductory section, first and second chapters, a concluding section, limitations of the study, recommendations, and a bibliographic reference. The introduction defines the objectives of the study, hypotheses, lists the tasks in order to fulfill the objectives and states the rationale for the study.

Chapter One discusses the theoretical review of the literature on interpreting theory, history of interpreting which describes the nature of interpreting, the difference between translation and interpreting, interpretative theory and defining conference interpreting followed by a description of the expected and necessary skills possessed by a professional conference interpreter. Special attention is also given in the text to the ways and modes of simultaneous/conference interpreting.

Chapter Two focuses on simultaneous interpreting and neurolinguistics, presenting recent research and trends in this specialized interdisciplinary field. This is followed by a description of the study itself, the participants, the equipment used, the research methodology, the statistical approach and analysis, and the data processing methods.

The final section presents the conclusions of the study, which reveal a broad field of future research and scholarly activity. The limitations of the study are argued- the small number of participants, which suggests a future larger similar study, stated in the last part of the text, where recommendations on interpreter stress reduction, approaches, analyses and techniques are listed.

This study data can serve as a starting point for demonstrating the importance of stressors as predictors of successful transfers. Being able to monitor and influence anxiety

and stress in real time during translation could not only help predict student translators' failure, but also remedy it by developing their language and stress management skills. Biofeedback, as a scientifically proven method, has long been applied as a therapeutic non-invasive method to develop individualized programs for releasing tension, calming breathing, developing communication skills for effective message delivery, etc. All of these techniques can help interpreters "manage" their stress effectively, and realize that interpreting is a psychophysical experience that requires full engagement of the mind and body.

The research is inter- and multidisciplinary in nature that promises scholarly and research interest on behalf of educators, researchers, professionals, practitioners and future practitioners, as well as students interested in interpreting.

The results of the study can provide significant contributions not only to interpreting theory, but also to interpreting theory, to stress analysis, and to interpreter productivity and effectiveness using specialized equipment and tools, i.e., interpreting booth and software. Awareness of what the stressors may be will help the interpreter find stress management strategies leading to his or her better job performance and even health.

Based on the results obtained from the measurements and research, individual protocols can be developed to reduce stress and anxiety in simultaneous interpreters such as the development of skills for monitoring and self-monitoring of basic somatic processes - correct speech breathing, heart rate, pulse rate, and extremity temperature through the application of the biofeedback method (BFM).

- 2. Sakareva, Iv. (2020). Equivalence Issues in Translating Bulgarian Legal Documents into English (title deeds, powers of attorney and declarations). University Press South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad. ISBN 978-954-00-0219-4**

The dissertation consists of 156 standard pages. The introduction presents the motivation for the choice of the topic, the aims and objectives of the research, the principles of shaping the linguistic corpus, the methodology and the model of analysis.

My interest in the topic arises as a result of my practice on the one hand as a translator of legal documents and as a lecturer in Specialized Translation in the fields of Applied Linguistics and English Philology. Observations from my practical work and variations in translations by other translators, including sworn translators of legal documents, as well as students' translated versions during students' practical classes, set the heuristic motivation for deepening and developing the thesis. Thus, posing theoretical problems and searching for logical answers to the arising problems about the translation equivalents of terms and terminological phrases in the selected legal documents stems from the direct need of translation practice to establish equivalence, which is theoretically argued and directly applicable to translation work. In this respect, the thesis as a whole can be described as theoretically applied, as evidenced by the glossary of problematic terms enclosed at the end of the thesis.

The choice of the three types of documents, namely title deed, power of attorney and declarations, is rightly motivated as the most common in my translation practice documents for translation from Bulgarian to English in connection with the growing number of English-speaking migrants who have acquired or are acquiring real estate in the southwest region.

The objectives are four - two theoretical and two practical - to describe the characteristics of the legal text as a genre; to compare the similarities and differences in the legal text in Bulgarian and English; to compare and analyse different translations of the same Bulgarian document and formulate guidelines for proper translation; and to produce a glossary of the most frequently used terms and phrases.

The linguistic corpus consists of 273 terms, 17 abbreviations, 38 collocations, 24 terminological phrases and 4 subordinate clauses.

Chapter One is divided into three main parts, the first of which is devoted to the general principles of translation and in particular to specialized translation. The principles

of translation are examined from the point of view of language as a reflector of cultural and social differences, which is important in the analysis that follows in chapter two (Sapir, Jakobson). Serious attention is paid to the principles of equivalence and adequacy (Nida), adopting his notions of formal and functional equivalence, and which are important points of reference in the analysis, especially in the translation of legal documents which have a particular and culturally different conventional form. It is also important to bring out the principles of textual analysis in specialized translation, which is directly relevant to the interpretation of the translations that compile the corpus.

The second part examines the relationship between language and law and aims to define the language of law as a different type of linguistic means of communication, where the views of leading specialists such as Mattila, Cao, Alcaraz, Hughes, Bhatia and Šarčević are described. A description is made of what constitutes legal language, which covers a vast field of social spheres and can be seen as a linguistic reflection of social discourse.

The third part of the chapter focuses on the differences between Anglo-Saxon and Continental law, the former based on the doctrine of precedent and the latter on Roman civil law. The two types are fundamentally different and have different regulatory effects in establishing both interpersonal social relations and regulatory relations between the individual and the state in English-speaking compared to other European countries.

Chapter Two consists of 80 pages and is divided into two parts - the first one is a sequential analysis of the translation of the three types of documents - title deed, power of attorney and declarations, and the second focuses on the terminological and structural differences in the compared texts that lead to translation errors. Difficulties in translating this type of document arise due to two reasons - the asymmetry between language systems on the one hand, and the asymmetry between Anglo-Saxon and European traditional law. It is from these two perspectives that the subsequent analysis of the corpus takes place.

The linguistic material is classified into three groups: technical, semi-technical (mixed) and everyday terms. The analysis of each term or terminological phrase follows the following technology: examples extracted from available translations are presented, and the meanings of the term or of the individual components in the phrase are commented on

in turn using dictionaries and legal dictionaries (most commonly *Dictionary of Law 2013 and Black's Law Dictionary, 1979*), and from the perspective of existing conventional collocations in legal usage. The terminological meaning of the source term and its translated equivalent are also examined in the light of their interpretation in existing English and Bulgarian legal paradigms. After an analysis of their meanings and common usage as legal terms, I reject unacceptable variants and propose one, and in some cases more, suitable equivalents, which are included in the glossary.

The conclusions, which are an analysis of the results, point to three main reasons for inadequate translation, namely: first, the existence of a translated equivalent but a divergence in conceptual content; second, the existence of a translated equivalent with a partial or complete match in conceptual content but a variation in usage across contexts; and third, the absence of any translated equivalent in the target language. A list of recommendations for translators of legal texts is given, which is very useful for the practice of professional translators of legal texts, as well as methodological steps in studying specialized translation.

A comparative analysis of the characteristics of the Anglo-Saxon and Continental legal systems, accompanied by a commentary on how the differences in the basic principles and practices of these systems have influenced the shaping of legal languages respectively, can serve as a basis for a further study of the syntactic features of this type of legal document.

The semantic and sociolinguistic analysis of the different Bulgarian-English translation variants of specific legal terms, applied for the first time in the paper, justifies the choice of the most appropriate translation equivalents for a given context by proposing an algorithm for checking semantic and textual equivalence.

The dissertation is the first attempt to carry out an interdisciplinary study on the problems of specialized translation of legal terms of specific legal documents in the field of property law, namely, deeds, powers of attorney and declarations from Bulgarian into English.

The work provides a proposal for the standardization of terminology in the translation of the types of legal documents under consideration. The guidelines formulated for translators of specialized texts to achieve translations with the highest possible equivalence are also a contribution.

ARTICLES

- 1. Sakareva, Iv. (2023). Stress as a Major Factor in Simultaneous Translation. Analysis and Research Through Alive Biofeedback. // Foreign Language Teaching, issue 2/ 2023, Sofia (Scopus and Web of Science), ISSN 1314–8508 (Online)**

This study investigates the impact of stress on twenty interpreters during simultaneous interpreting with objectively measurable parameters recorded using Alive Clinical Version physiological monitoring software, using a Somatic Vision 8-channel GP8 Amp biofeedback system. The purpose of the article is to describe the model developed to functionally investigate stress in interpreters by recording skin conductance levels during simultaneous translation from English into Bulgarian and how stress levels correlate with interpreters English proficiency levels and how stress affects language production during translation. The purpose of testing and implementing this model is to develop individualized protocols to reduce interpreters' stress. The target group includes 20 undergraduate and postgraduate students studying at the Faculty of Philology of the South-West University of whom 11 are women and 9 are men with at the age of 21 to 37. The study design included measurement of skin-galvanic conductance variability (which is an objective measure of stress level), during rest 1 (start, about 2 min), simultaneous translation (up to 5 min), rest 2 (finish, about 2 min).

2. Sakareva, Iv. (2023) Film translation issues and specialized field techniques. // Orbis linguarum, vol.21, book 2/2023, Blagoevgrad, ISSN 2603-4026 (Online), (ISSN 1312 – 0484) (Scopus)

A new area of art and translation is film translation, which is a type of mass multimedia translation. Film culture, and particularly film, has been recognized as one of the key cultural expressions in contemporary society within the international communication. Beyond the realm of art, it has permeated society and had a significant impact on the development of people's values, language, and way of life.

This paper attempts to classify some practicable principles and requirements that account for successful film translation and can be used to direct the practice of film translation which is not an easy task as most people think of. Some guidelines are proposed bearing in mind the characteristics of film translation (dubbing and subtitling) in comparison to general translation. Bearing in mind that it also refers to the process of translation where the process of harmonising the meaning and expression in a source language with the meaning of target language is of huge significance, Theory of Translation is also briefly discussed. The advantages and disadvantages of both film translation techniques, i.e. dubbing and subtitling, are described as the preference of prevailing one of them over the other in a typical genre is also mentioned.

Some advice and guidelines are provided before delving headfirst into the challenging task of producing a correct translation of a film for a voiceover, it is important to become familiar with the translation techniques, translation as a procedure and processes required for the project.

3. Sakareva, Iv. (2022) A Comparative Analysis of the Characteristics and Structure of Birth Certificates in Bulgaria and the United Kingdom // i-Further education, issue 17/2022, <https://diuu.bg/emag/issue/vol17/page/3/>; <https://diuu.bg/emag/15132/>, ISSN 1312-899X

The translation of these documents belongs to the specialized field and is an unfamiliar field each time with a new text. Specialized terminology is more delicate and the translator needs more information from both the source and target text. A new translation means a new beginning, new information and a new challenge. In addition, certain rules and specific structures have to be respected, whereas there is more freedom in translating literary texts. This type of translation has its challenges, because if you have to translate, for example, birth certificates, marriage certificates, powers of attorney, death certificates, you need to be very familiar with the legal systems and administrative requirements of both countries, in this case Bulgarian and English. In addition, attention should be paid to sentence structure, logos, seals, entry numbers, etc. The way in which the meaning and terms of a specialized text are transferred from one language to another is specific.

The article focuses on the similarities and differences in birth certificates. Also, the procedures for issuing birth certificates are an important part of the translation process, as the translator has to be familiar with both legal systems, which includes the agencies that issue the documents.

Analysing and comparing different legal and administrative documents in English and Bulgarian should be the first step in the translation process, because examining the specifics from a cultural, legal and administrative perspective would contribute to an accurate, correct and precise translation.

- 4. Sakareva, Iv., Karashtranova El., Mitova Ek. (2018) Applying e-learning tools in teaching specialized translation. Article in: 7th National Conference. E-learning in higher education – Conference proceedings. 20-23 September, 2018. St.Kliment Ohridski Univerisity Press, ISBN 978-954-07-4509-1**

The article aims at revealing the advantages of the tools that distance learning systems offer compared to traditional learning through a Master's programme specialized course. After describing the opportunities offered by the distance learning systems, two-majoring group-study (the first group learning through traditional teaching methods and the second one, using the distance learning system tools) has been conducted due to which a conclusion has been drawn regarding the pros and cons of both the learning systems, i.e. the traditional and the distance one. On the basis of their differences, the advantages and disadvantages in the learning process as well as the results obtained in the self-assessment test have been presented.

It could be summarized that traditional translation teaching system (sequential study of certain topics, techniques and methods of translation, translation tools) makes it difficult for students to realize what the specific professional activity image of the translator is. In e-learning environments new theoretical and practical materials are presented in modules by the appropriate electronic tools, presented in a practical way throughout the whole course. In this case there is no need for a consistent presentation of the study material, which in this case - medical terminology - requires a lot of knowledge in the medical sphere to be accurately spread. With the distance learning platform and available electronic resources students search for the right information, categorize, specify and use it, which is not possible in a traditional learning environment. This way they also get an idea of translating as a profession. The most important advantage is that they have the opportunity to contact a medical specialist to give them an interpretation of the terminology used or to explain corresponding abbreviations, which cannot always be found on the Internet. In addition, students learn how to use different translation methods and programmes, participate in translation forums and societies, databases, and others. This way they acquire self-knowledge of how to search for and choose the way to generate the necessary abilities and skills that are of utmost importance to the translator, which assists in the learning process and leads to a better performance in the self-assessment of students. Through the e-learning network, databases are created to help easily find the information they need through the

variety of interpretations in the field of translation, as well as developing learning strategies tailored to the student's individuality.

- 5. Sakareva V., Kostadinova D., Chankova, Y. (2014) Някои видове грешки, допускани при продуцирането на академичен текст от преподаватели в ЮЗУ „Неофит Рилски” Some types of errors made in the production of academic text by lecturers at the SWU “Neofit Rilski” // „Qualification and career development of lecturers in higher education“ - Conference proceedings. 27 - 28 September 2014. Miliva Publishing House. Sofia, стр. 224 -235.**

The article focuses on some errors that are typical of the interlanguage of SWU professional and PhD students. The Contrastive Analysis and the Error Analysis have provided the theoretical framework for this study. The investigation draws attention to certain types of morphosyntactic errors that have to be eradicated before SWU professionals and PhD students continue their training in academic writing in English.

Over the last few decades, there has been a growing importance of English in intercultural communication. Almost all leading specialists share the view that English serves as an international language that connects people from different walks of life, at different levels of proficiency, and from different cultures and religions. It should also be borne in mind that English spreads globally not as a finished product but as a constantly evolving language. It is thanks to globalization that English adapts to be used for different needs in different circumstances, and due to contacts with local languages and cultures, it is gradually enriched with new vocabulary, changing functions and grammatical forms.

It is in this context that this study was conducted among three groups of PhD students who are studying in academic English. The analysis of the text produced by them is limited to grammatical errors only, i.e. errors at the level of morphology and syntax. Spelling and punctuation errors as well as errors at the phonological level are excluded from the analysis.

Two theoretical frameworks, the principles of contrastive analysis and error analysis theory, are used to achieve the goal. The conclusions drawn are based on the fact that learners need to be taught when and where to pay special attention to linguistic facts and phenomena in terms of the principles mentioned. Obviously, complete error prevention is impossible, but a combination of prevention and correction will lead to positive results. It is essential for the production of an academic text that the language is mastered at a minimum of level B2 (according to the European Framework of Reference for Languages), thanks to which a language base will be created which, once being without errors, will serve to improve the skills of producing an academic text in English.

6. Sakareva, Iv., Kostadinova, St. (2007) The English language - a major factor in the development of the modern Bulgarian language. Borrowings in the Bulgarian language. Marginal texts. // Collection in honour of Assoc.Prof. Anna Lilova, Sofia, pp. 141 -146. ISBN: 978 -954 -07 -2467 – 5

For a number of reasons, mainly related to the transition from one socio-political life to another, after the replacement of the socialist type of society with the Western model of society, foreign languages exclusively from or through English have entered and continue to invade the modern Bulgarian language. In this article we will try to answer the question, what besides the aforementioned factors motivates the borrowing of words exclusively from English and what the hazards of being addicted to their use are.

The use of English as an international and cross-cultural medium of communication has an impact on other languages and on its own development. English can be said to reflect the new high-tech, dynamic and diverse world in which we live. Every year it generates dozens of neologisms - an extraordinary achievement measured in the time of linguistic development. According to one study conducted in the English media, there were 51 new words in the language in 2003 alone. Naturally, the Bulgarian language cannot remain

outside the influence of this global language. We are witnessing changes in our language that some perceive as offensive to the language and others as a way of renewing it.

There are two types of marginal texts and they are divided according to the purpose of the utterance - in the first one the rheme predominates, so the text is incomprehensible due to the high frequency of use of special terms or the high register and in relation to the mass audience the text remains marginal, which means that the purpose of this type of text is to select or limit the audience or to attract attention in a non-standard way; in the second one the topic predominates considerably and has mainly an emphatic function, i.e. to maintain the conversation.

As Octavio Paz, Mexican poet and Nobel Prize winner for literature, says: *Man speaks as the river flows or the rain falls*. Or in other words - no matter how much we oppose the replacement of beautiful Bulgarian words with foreign ones, language cannot be controlled and everything that happens to it is part of its natural course. We cannot stop or change this course because, although language is only realised through us, its carriers, we are not its masters but its servants.

- 7. Sakareva, Ivanka (2006). Changes in the Bulgarian Language during the Centuries: Impact of Different Cultures on the Language in the Past. Internet -Zeitschrift für Kulturwissenschaften: http://www.inst.at/trans/16Nr/01_5/sakareva16.htm. Vienna (Reviewed Journal, ISSN 1560 -182X Aufgelistet in ERIH: European Reference Index for the Humanities VertragspartnerInnen: Österreichische Nationalbibliothek, CNKI**

Language contact not only changes a language, but also enriches it. This paper focuses on the changes in Bulgarian during the Greek and Turkish slavery, and the influence of other cultures that led to a lexical and even semantic change. The paper further emphasizes and shows how often loanwords are used, even more often than Bulgarian words in some regions (and dialects). It reveals how different cultures influence each other, whether such influence is positive or negative.

The Bulgarian vocabulary has changed a lot over the centuries. But these language contacts not only change the vocabulary but also enrich and develop it. The paper shows that a great deal of the Bulgarian lexicon disappeared because loanwords are used very often and have in several cases replaced their equivalents in Bulgarian. It is worthwhile mentioning here that in the course of these contacts, the different cultures influenced one another so much so that not only did Bulgarian borrow from the other languages but the other languages also borrowed from Bulgarian. Sometimes this influence may be a negative one because through loanwords, loan translations and neologisms the language loses the beauty of its vocabulary and its authenticity. However, the positive note is that through borrowing a language can develop and enrich itself. Finally, while lauding language and culture contact as being beneficial, not too many loanwords should penetrate the language if its typical special features are to be preserved.

GLOSSARY

- 1. Sakareva, Iv. (2020) Bulgarian -English and English -Bulgarian Glossary of Legal Terms (Title Deeds, Powers of Attorney, Declarations). University Press „Neofit Rilski“, Blagoevgrad. ISBN 978-954-00-0220-0**

The glossary is the result of the first detailed and in-depth study of the problems in translating from Bulgarian to English texts in the field of property law and the first attempt to standardize the translation variants in this field. It includes terms, collocations, phrases and abbreviations used in title deeds, powers of attorney, declarations, and represents an attempt to bring some systematicity to the hitherto chaotic choice of translation equivalents by students, but not only, as the variation in the choice of translation terminology, especially from Bulgarian to English, is observed even by translators with many years of experience. In order to work in this field both as a practising translator and as a person of science

looking at specialized translation from the perspective of the various theories established in world applied linguistics and translational studies, a detailed knowledge not only of both languages but also of the legal and regulatory norms and provisions in both countries - Bulgaria and the UK - is necessary (the corpus in this glossary covers terms from Bulgarian and British legal terminology only).

Moreover, the glossary contains guidelines for translators of specialized texts to achieve translations with the highest possible equivalence, offering an algorithm for checking semantic and textual equivalence and a model for analysing terms, since to investigate the problems of translating these legal texts mentioned above represents a very topical problem in the field of legal terminology due to the still numerous unsolved issues related to the transmission of legal concepts and institutions from one language to another.